

ประโยค ป.ธ.๘
แปล มคธเป็นไทย
สอบ วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕



๑. ปณฺฑิตชฎานํ ปน นิพพตฺตุนฺเตน ปคฺคณฺปชฺชชฎานโต ฐฎชาย อัยํ สฺมาปตฺติ
 อาสนนํนํวรมปจฺจตฺติกา วิตกกุสฺส โอฬาริกตฺตา องฺคทฺทพฺพลาติ จ ตตฺถ โทสํ ทิสฺวา
 ทฺติยชฎานํ สนฺตโต มนสิกริตฺวา ปชฺชชฎานเน นิกฺกนฺตี ปริยาทาย ทฺติยาริคมาย โยโค
 กาคทฺโพนํ ๑ อถสฺส ยทา ปชฺชชฎานา ฐฎชาย สตฺสฺส สฺมปชฺชานสฺส ฉานนฺจคานิ ปจฺจเวกฺษโต
 วิตกกมตฺตํ โอฬาริกโต อุปฺภูจฺจาติ วิจารณ์าทโย สนฺตโต ตทาสุส โอฬาริกจฺกปฺปหานาย
 สนฺตจฺกปฺปฏิลาภาย จ ตเทว นิมิตฺตํ ปจฺวี ปจฺวีติ ปุณฺปุณฺนํ มนสิกรโต ฐตฺตนเยเนว
 ทฺติยชฎานํ อุปฺปชฺชติ ๑ ตสฺส วิตกกมตฺตเมว ปหานจฺกํ วิจารณ์จฺจตฺตาริ สมนฺนาคตฺตคานิ ๑
 เตสํ ฐตฺตปฺปการเมว ๑ เอวํ อธิคเต ปน ตสมิมฺปิ ฐตฺตนเยเนว ปณฺฑิตทากาเรหิ จิณฺณวสิทา
 หุตฺวา ปคฺคณฺทฺติยชฎานโต ฐฎชาย อัยํ สฺมาปตฺติ อาสนนํวิตกกปจฺจตฺติกา วิจารณ์สุส
 โอฬาริกตฺตา องฺคทฺทพฺพลาติ จ ตตฺถ โทสํ ทิสฺวา ตติยชฎานํ สนฺตโต มนสิกริตฺวา
 ทฺติยชฎานเน นิกฺกนฺตี ปริยาทาย ตติยาริคมาย โยโค กาคทฺโพนํ ๑ อถสฺส ยทา ทฺติยชฎานโต
 ฐฎชาย สตฺสฺส สฺมปชฺชานสฺส ฉานนฺจคานิ ปจฺจเวกฺษโต วิจารณ์ตฺตํ โอฬาริกโต อุปฺภูจฺจาติ
 ปิตฺติอาทินิ สนฺตโต ตทาสุส โอฬาริกจฺกปฺปหานาย สนฺตจฺกปฺปฏิลาภาย จ ตเทว นิมิตฺตํ ปจฺวี
 ปจฺวีติ ปุณฺปุณฺนํ มนสิกรโต ฐตฺตนเยเนว ตติยชฎานํ อุปฺปชฺชติ ๑ ตสฺส วิจารณ์ตฺตเมว
 ปหานจฺกํ จตฺตกฺกนยสุส ทฺติยชฎานเน วิย ปิตฺติอาทินิ ตินิ สมนฺนาคตฺตคานิ ๑ เสสํ
 ฐตฺตนเยเนว ๑ อิติ ยํ จตฺตกฺกนเย ทฺติยํ ตํ ทฺวิธา ภินฺทิตฺวา ปณฺฑิตกนเย ทฺติยญฺเจว
 ตติยญฺจ โหติ ยานิ จ ตตฺถ ตติยจตฺตคานิ ตานิ จ จตฺตตฺตปณฺฑิตมานิ โทหนฺติ ปจฺมํ
 ปชฺชเมวาทิ ๑

(วิสุทธิมรรค ภาค ๑ ปจฺวีทสิณฺนิทฺทส หน้า ๒๑๖ - ๒๑๗)

๒. อิทานิ อนุตฺตํ ภควตา อยมฺปิ โส ภิกฺษเว อานาปานสุตฺตสมฺมาธิ ภาวีโต



พหุสีกโต สมนโต เจว ปณโต จ อเสจนโก จ สุโข จ วิหารโ ออุปนุอุปนเน จ ปาปก
 อกุสเล ธมฺเม จานโส อนฺตรธาเปติ วุปฺสเมตฺติ เหวํ ปสฺสิตฺวา กถํ ภาวโต จ ภิกฺขเว
 อานาปานสฺสตีสมานิ กถํ พหุสีกโต สมนโต เจว ปณโต จ อเสจนโก จ สุโข จ วิหารโ
 ออุปนุอุปนเน จ ปาปก อกุสเล ธมฺเม จานโส อนฺตรธาเปติ วุปฺสเมติ อิท ภิกฺขเว ภิกฺข
 อรณฺณคโต วา รุกฺขมฺลคโต วา สฺวณฺณคารคโต วา นิสิตฺติ ปฺลลนฺกํ อากฺขิตฺวา อูหุํ กายํ
 ปณิธาย ปริมุขํ สตี อุปฺภูจฺเปตฺวา โส สโตว อสฺสสตี สโต ปสฺสสตี ทิฆํ วา อสฺสสนฺโต
 ทิฆํ อสฺสสामीติ ปชานาติ ทิฆํ วา ปสฺสสนฺโต ฯเปฯ รสฺสํ วา อสฺสสนฺโต ฯเปฯ รสฺสํ วา
 ปสฺสสนฺโต รสฺสํ ปสฺสสामीติ ปชานาติ สพฺพกายปฺปฏิสํเวตี อสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขติ สพฺพกาย
 ปฺปฏิสํเวตี ปสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขติ ปสฺสสมภฺยํ กายสงฺขารํ อสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขติ ปสฺสสมภฺยํ
 กายสงฺขารํ ปสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขติ ปิตฺติปฺปฏิสํเวตี สุขปฺปฏิสํเวตี จิตฺตสงฺขารปฺปฏิสํเวตี ปสฺสสมภฺยํ
 จิตฺตสงฺขารํ จิตฺตปฺปฏิสํเวตี อภิปรโมทยํ จิตฺตํ สมหาทํ จิตฺตํ วิโมจยํ จิตฺตํ อนิจฺจานุปฺสฺสี
 วิชาคานุปฺสฺสี นิโรธานุปฺสฺสี ปฺปฏินิสฺสคคานุปฺสฺสี อสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขติ ปฺปฏินิสฺสคคานุปฺสฺสี
 ปสฺสสิสฺสामीติ สิภฺขตฺติ เหวํ โสฬสวตฺถกํ อานาปานสฺสตีกมฺมณฺณจฺฉานํ นิทฺทิจฺฉนํ ตสฺส
 ภาวานานิทฺเทโส อนุปฺปโต ฯ โส ปน ยสฺมา ปาลิวณฺณนาฏฺพนฺจโม นิทฺเทโส ฯ

(วิสุทธิมรรค ภาค ๒ อสฺสสิสฺสคกมฺมณฺณจฺฉานานิทฺเทส หน้า ๕๒ - ๕๓)

ใช้เวลา ๔ ชั่วโมง ๑๕ นาที

เฉลย ประโยค ป.ธ.๘

แปล มคธเป็นไทย

พ.ศ. ๒๕๔๖

๑. ก็ ภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร เมื่อจะยังป่วยจากฉาน (ฉานหมวด ๕) ให้เกิด ออก จากปฐมฉาน ที่ชำนาญแล้ว เห็นโทษในปฐมฉานนั้นว่า สมบัตินี้มีข้าศึกคือนิวรรณ์อยู่ ไกล และว่า ยังมีองค์ มีกำลังอ่อนแอ เพราะวิตกยังหยาบ ดังนี้ จึงใส่ใจถึงทุติย ฉานโดยความเป็นธรรมสงบ ละความยินดีในปฐมฉานแล้วจึงทำความเพียร เพื่อบรรลุตติย ฉาน ๑ ลำดับนั้น ในกาลใด เมื่อเธอออกจากปฐมฉานมีสติสัมปชัญญะ พิจารณา องค์ฉานอยู่ องค์เพียงวิตก ย่อมปรากฏ โดยความเป็นองค์ ที่หยาบ องค์มีวิจารณ์ ต้นต้นย่อมปรากฏ โดยความเป็นองค์ที่สงบ ในกาลนั้น เมื่อเธอใส่ใจถึงนิมิตนั้น นั้นแล บ่อย ๆ ว่า ปฐวี ปฐวี เพื่อละองค์ที่หยาบ และได้องค์ที่สงบ ทติยฉานย่อมเกิดขึ้นโดย นัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ๑ องค์เพียงวิตกเท่านั้น จัดเป็นองค์ละแห่งปฐมฉานนั้น องค์ ๔ มีวิจารณ์เป็นต้น จัดเป็นองค์ประกอบ ๑ คำที่เหลือ มีประการดังกล่าวแล้ว นั้นเทียว ๑ ก็ เมื่อปฐมฉานเช่นนั้น อันภิกษุผู้บำเพ็ญเพียรนั้น บรรลุแล้วอย่างนี้ เธอ จึงประพฤตวิเสสิกการ ๕ โดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ออกจากทุติยฉานที่ชำนาญแล้ว เห็นโทษในทุติยฉานนั้นว่า สมบัตินี้มีข้าศึกคือวิตกอยู่ไกล และว่า สมบัตินี้มี องค์มีกำลังอ่อนแอ เพราะวิจารณ์เป็นองค์ที่หยาบ จึงใส่ใจถึงตติยฉาน โดยความเป็น ฉานที่สงบ ละความยินดีในทุติยฉานแล้วทำความเพียรเพื่อบรรลุตติยฉาน ๑ ลำดับนั้น ในกาลใด เมื่อเธอออกจากทุติยฉาน มีสติสัมปชัญญะ พิจารณาองค์ฉานอยู่ องค์เพียง วิจารณ์ ย่อมปรากฏ โดยความเป็นองค์ที่หยาบ องค์มีปิตีเป็นต้น ย่อมปรากฏ โดยความ เป็นองค์ที่สงบ ในกาลนั้น เมื่อเธอใส่ใจถึงนิมิตนั้นนั้นแหละบ่อย ๆ ว่า ปฐวี ปฐวี เพื่อ



ละองค์ที่หายาบ และเพื่อได้องค์ที่สงบ ตติยฌาน ย่อมเกิดขึ้นโดยนัยที่กล่าวแล้วนั้นแล ๑
องค์เพียงวิจารณ์เท่านั้น จัดเป็นองค์ละแห่งทุติยฌานนั้น องค์ ๓ มีปิติเป็นต้น จัดเป็น
องค์ประกอบเหมือนในทุติยฌานแห่งจตุกกนัย ฉะนั้น ๑ คำที่เหลือ มีนัยดังกล่าวแล้ว
แล ๑ เพราะแบ่งทุติยฌานในจตุกกนัยให้ เป็น ๒ จึงจัดเป็นทุติยฌานและตติยฌานใน
ปัญจกนัย อนึ่ง ตติยฌานและจตุตถฌานในจตุกกนัย นั้น เป็นจตุตถฌานและปัญจฌาน
(ในปัญจกนัย) ปฐมฌาน คงเป็นปฐมฌานเหมือนเดิม ด้วยประการฉะนี้ แล ๑

๒. บัดนี้ ถึงลำดับนิทเทส (การแสดง) แห่งการเจริญอานาปานสติกรรมฐาน
มีวัตถุ ๑๖ อันพระผู้มีพระภาคเจ้า ทรงสรรเสริญไว้อย่างนี้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย
อานาปานสติสมาธิแม้นี้แล อันภิกษุเจริญแล้ว ทำให้มากแล้ว เป็นธรรมสงบ ประณีต
ชุ่มฉ่ำ เป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุข และยังบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ ให้อันตรธาน
ให้สงบไปโดยพลัน ดังนี้ แล้วทรงแสดงอย่างนี้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อานาปานสติสมาธิ
อันภิกษุเจริญแล้วอย่างไร กระทำให้มากแล้วอย่างไร จึงเป็นธรรมสงบ ประณีต ชุ่มฉ่ำ
เป็นธรรมเครื่องอยู่เป็นสุข และย่อมยังบาปอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว ๆ ให้อันตรธาน
ให้สงบไป โดยพลัน ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย ภิกษุในศาสนานี้ ไปสู่ป่าก็ดี ไปสู่โคนไม้ก็ดี
ไปสู่เรือนร้างก็ดี นั่งคู้บัลลังก์ ตั้งกายให้ตรงเข้าไปตั้งสติไว้เฉพาะหน้า ภิกษุนั้น มีสติ
เทียว หายใจเข้า มีสติเทียว หายใจออก หรือว่า

- (๑) เมื่อหายใจเข้ายาว ก็รู้ชัดว่า หายใจเข้ายาว หรือว่า
เมื่อหายใจออกยาว ก็รู้ชัดว่า หายใจออกยาว
- (๒) เมื่อหายใจเข้าสั้น ก็รู้ชัดว่า หายใจเข้าสั้น
เมื่อหายใจออกสั้น ย่อมรู้ชัดว่า หายใจออกสั้น
- (๓) เธอย่อมศึกษาว่า เราจักเป็นผู้รู้แจ้งกองลมทั้งปวงหายใจเข้า
ย่อมศึกษาว่า จักเป็นผู้รู้แจ้งกองลมทั้งปวง หายใจออก

๒ อสุสาโสติ พหิ นิกุขมนวาโต ปสุสาโสติ อนุโต ปวิสสนวาโตติ วินยฎฐกถาย
วุตตัม ๑ สุตตตตฎกถาสู ปน อุปปฎิปาฎิยา อาคตัม ๑ วิสุทฺธิ. ๒/๕๙.

- (๔) ย่อมศึกษาว่า เราจักยังกายสังขารให้สงบ หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักยังกายสังขาร ให้สงบหายใจออก
- (๕) ย่อมศึกษาว่า เราจักเป็นผู้รู้แจ้ง ปิติ หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักเป็นผู้รู้แจ้ง ปิติ หายใจออก
- (๖) ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งสุข หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งสุข หายใจออก
- (๗) ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งจิตตสังขาร หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งจิตตสังขาร หายใจออก
- (๘) ย่อมศึกษาว่า เราจักระงับจิตตสังขาร หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักระงับจิตตสังขาร หายใจออก
- (๙) ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งจิต หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักรู้แจ้งจิต หายใจออก
- (๑๐) ย่อมศึกษาว่า เราจักทำจิตให้เบิกบาน หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักทำจิตให้เบิกบาน หายใจออก
- (๑๑) ย่อมศึกษาว่า เราจักตั้งจิตไว้มั่น หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักตั้งจิตไว้มั่น หายใจออก
- (๑๒) ย่อมศึกษาว่า เราจักปลดเปลื้องจิต หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักปลดเปลื้องจิต หายใจออก
- (๑๓) ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความไม่เที่ยง หายใจออก
- (๑๔) ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความปราศจากความกำหนัด หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความปราศจากความกำหนัด หายใจออก
- (๑๕) ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความดับ หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความดับ หายใจออก
- (๑๖) ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความสละคืน หายใจเข้า
 ย่อมศึกษาว่า เราจักพิจารณาเห็นความสละคืน หายใจออก ดังนี้ ฯ



ก็เพราะการแสดการเจริญอานาปานสติกรรมฐาน อันข้าพเจ้ากล่าวตามแนวการ
พรรณนา พระบาลีนั่นแล จึงจะบริบูรณ์โดยประการทั้งปวง ฉะนั้น การแสดอันมีการ
พรรณนาพระบาลีเป็นประธาน ในอานาปานสติกรรมฐาน นี้ มีดังต่อไปนี้ ๑



พระพรหมโมลี อูปสโม
สนามหลวงแผนกบาลี

วัดพิชยญาติการาม

แปล
ตรวจแก้.